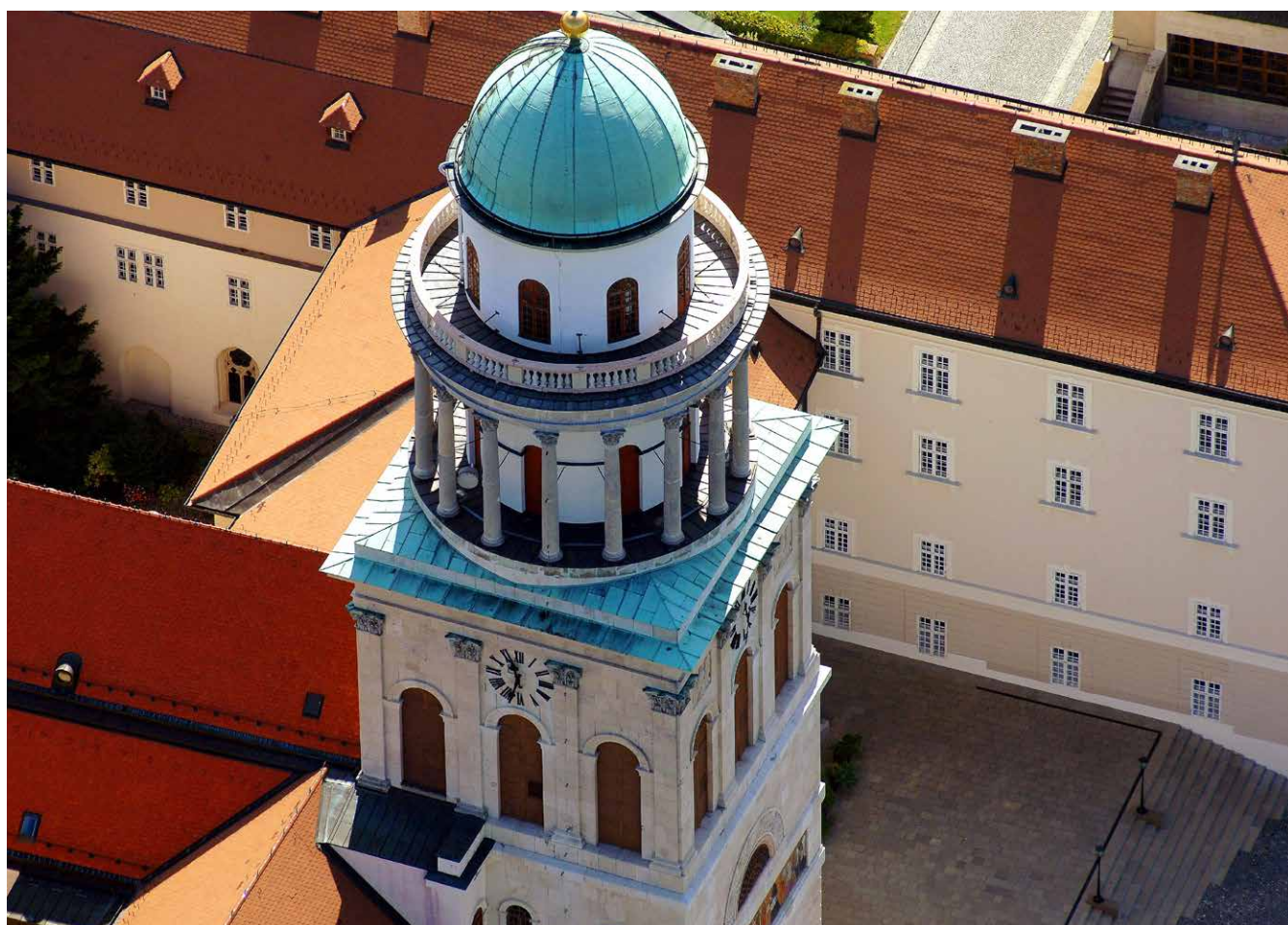

Bazilika800 – az ÜNNEP éve Pannonhalmán

A Pannonhalmi Főapátságot *spirituális emlékműnek*, az *imádság helyének* és a *testvériség hídjának* nevezte Ferenc pápa magyarországi látogatásán, 2023. április 28-án. A Szentatya e gondolatai köré szerveződik a bazilika 800 éves centenáriuma 2024-ben.

E spirituális emlékműben, az imádság helyén a központi esemény a templom felszentelésének ünnepe lesz, augusztus 27-én. A bencés közösség pedig a *testvériség hídját* építi minden olyan lelki-teológiai és zenei programmal, kiállítással, ahol lehetőség nyílik a találkozásra és párbeszédre.

2024-ben nyolcszáz éve, hogy Szent Márton pannonhalmi monostorának ma is álló, harmadik! szerzetestemplomát helyreállították, és ünnepélyesen felszentelték.¹ II. András 1225 márciusában kelt oklevelében ugyanis megemlékezik a „korábban leégett és alapjáig romba dőlt monostor” újjáépítéséről és ünnepélyes felszenteléséről. A király és felesége jelenlétében történt újraszentelés 1225 előtt történt. Írásos forrásokból tudjuk, hogy az uralkodó 1222-ben és a következő évben a templomépítkezést több adománnyal segítette, ezért az épület felszentelésének 1223 és 1225 márciusa közé kellett esnie. Tehát szinte biztosra vehető, hogy 1224-ben szentelték fel a mostani templomot.

A templom felszentelését II. András király jelenlétében Bereck váci püspök, Jakab nyitrai püspök és a zenggi püspök végezte. Minderről tanúskodik II. András oklevele, amelyet a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár őriz. Az uralkodó feleségével és az ország számos mágnásával együtt részt vett az ünnepségen.

A pannonhalmi szerzetesközösség 2024-ben ünnepi évet hirdetett, hogy méltón ünnepelje meg a 800. évfordulót. Már csak azért is, mert nem találunk Magyarországon olyan középkori templomot, mely hasonló épségben maradt fenn, és amely a török kort és a II. József-féle feloszlítás másfél évtizedét leszámítva folyamatosan működött egy szerzetesközösség fenntartásában.

A Pannonhalmi Főapátság kulturális évadai – csaknem egy évtizede már – egy-egy hívószó köré szerveződnek.² E hívószó jegyében szervezik a spirituális rendezvényeket, teológiai konferenciákat, a koncerteket, valamint a kiállításokat. 2024-ben ez a tematika – az idén 800 éves templomra figyelve – az ÜNNEP.

Kiállítások a *Bazilika800* emlékévkben

Március 21-én nyílt meg és november 11-ig látható a Boldogasszony-kápolnában a *Nyolc 100 év – Emberöltőkkel a nyolcszázéves pannonhalmi bazilika felé* című időszaki fotókiállítás. A kiállítás kurátora, *Virágvölgyi István* és fotográfusa, *Balázs Attila*. A tárlat megálmodói arra gondoltak, hogy a 800 éves múlt messze túllépi az emberi lét mércéjét, az emberi élet rövidege miatt nehezen értelmezzük ezt az időintervallumot, ezért nyolc 100 éves személy életútjával, portréjával próbálják érzékeltetni ezt az idő-távlatot.

Ugyancsak március 21-én nyílt meg a könyvtár két kiállítása a klasszicista térben, a *Bazilika800* emlékévkben a *Quam dilecta tabernacula tua... Milyen kedves a te hajlékod...* (Zsolt 84,2) és a *... minden vagyonát úgy tekintve, mint az oltár szent edényét* (vö.: RB 31.10) című, a gyűjteményből összeállított tárlat.

A *Quam dilecta tabernacula tua... Milyen kedves a te hajlékod...* címet a 84. zsoltár 2., 3., és 5. verse ihlette: *Mily kedves a te hajlékod, Seregek Ura! Lelkem vágyakozva eped az Úr udvaraiba; lelkem és testem sóvárog az élő Isten után... Boldogok, akik házában laknak, téged örökké magasztalnak.*

¹ Az apátságnak a templomot is magába foglaló épületegyüttesét Géza fejedelem kezdte el építtetni. Az első templom felszentelése 1001/1002-re tehető – ekkor kelt az apátság Szent István által kiállíttatott alapítólevele. 1137-ben készült az az oklevél, mely a pannonhalmi templom első újjáépítéséről számol be. A jelenlegi, harmadik templom építésének befejezését 1224-re datálják. Ezután jelentősebb átépítés csak a 19. században történt, 1871 és 1876 között, Stornó Ferenc vezetésével, neogótikus és historizáló stílusban. Az eredeti gótikus templomhoz jobban hasonlító állapot helyreállításának előkészítése 1996-ban kezdődött meg, és 2011 és 2012 között zajlott, John Pawson tervei alapján. A bazilikát 2012. augusztus 27-én szentelték újra.

² Csak az utóbbi öt évet említve ezek 2019-ben a CSEND, 2020-ban a VENDÉGSÉG, 2021-ben az EMLÉKEZÉS, 2022-ben a MEGÚJULÁS, 2023-ban a ZARÁNDOKLÁS voltak.

A pannonhalmi könyvtár gyűjteményéből kiállított kötetek templomokat mutatnak be, mely építmény a különböző vallásokban Isten lakóhelye az emberek között. Az Ószövetségben ez előbb nem is épület, hanem a frigyláda volt, majd a jeruzsálemi templom. Az Újszövetségben Jézus saját testének templomáról beszél, és arról, hogy az Atya olyan imádókat keres, akik lélekben és igazságban imádják őt, és a Jelenések könyvében fölsejlik az új, a mennyei Jeruzsálem látomása is. A kereszténység legfőbb temploma a lateráni bazilika, legismertebb temploma pedig a római Szent Péter-bazilika. A magyarok számára a mostani formájában látható, klasszicista stílusban épült Esztergomi bazilika a főtemplom. A Pannonhalmi Főapátság is a klasszicista stílusban épült tornyáról ismerhető fel, mögötte a harmadik, 800, sőt az előzményeket is tekintve 1000 éves, többször átépített templommal, a Szent Márton-bazilikával.

Mivel az idei kulturális évad hívószava az ÜNNEP, ezért a kiállítás a továbbiakban a templomszentés liturgiájára figyel. A misekönyvekben a főszentelés szertartására, az evangelistáriumokban – melyekben a szentmiséken elhangzó evangéliumrészeket találjuk, szemben a négy evangéliumot tartalmazó evangeliáriummal – az e szertartáson elhangzó evangéliumra, a benedictionálékban (áldások gyűjteménye különböző alkalmakra) pedig a templomszentelésen elhangzó áldás-szövegekre.

A másik kiállítás: ... *minden vagyonát úgy tekintve, mint az oltár szent edényét* Szent Benedek Regulája 31. rész 10. szakasz szabad idézése.

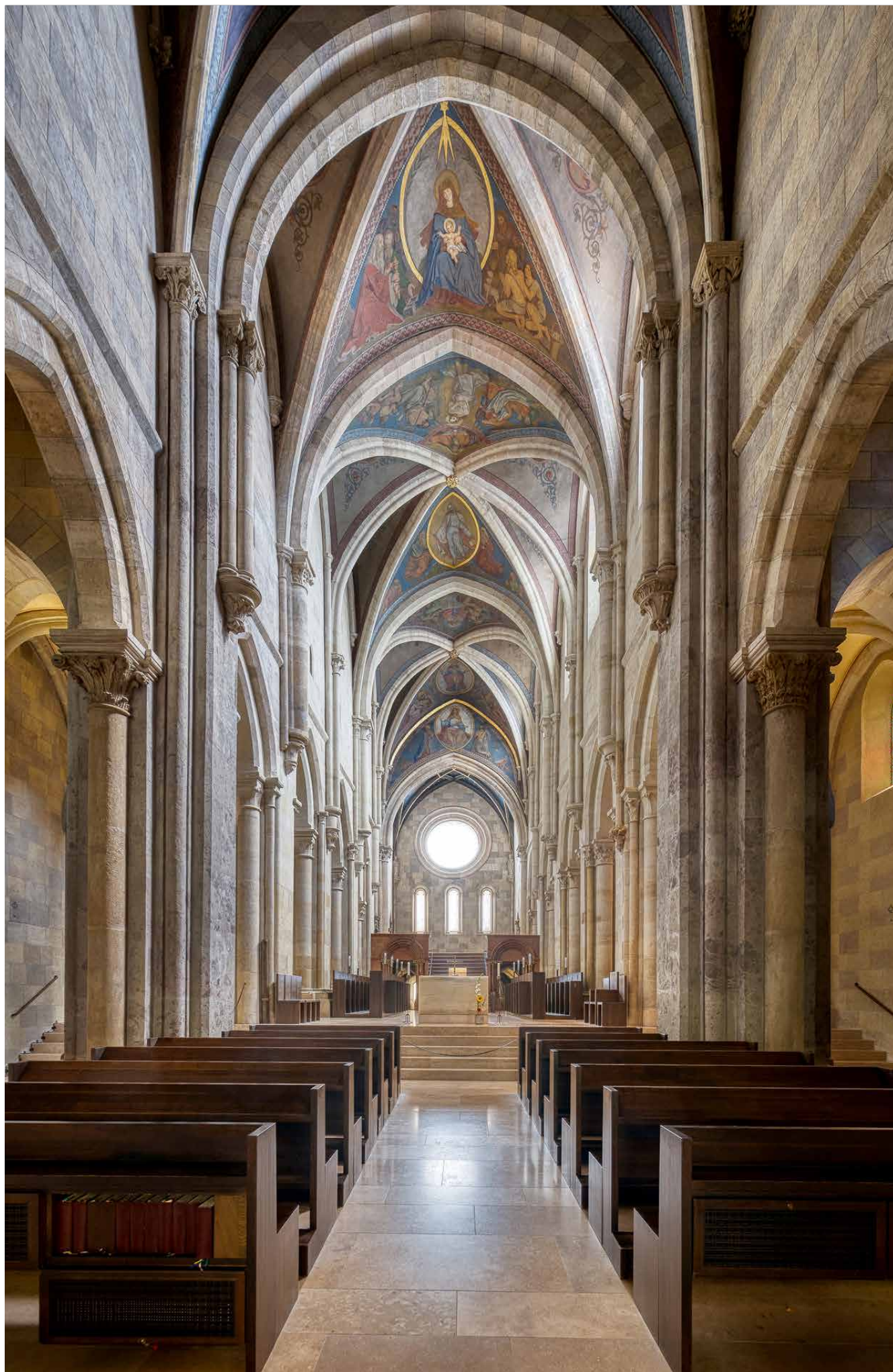
A Regula 31. fejezetében a házgondnokra vonatkoztatva olvashatjuk e szavakat: *A monostor minden felszerelését és minden vagyonát úgy tekintse, mint az oltár szent edényét.* Ezt az utasítást azonban – ahogy a teljes Regulát – minden rendi tisztségviselőnek

szem előtt kell tartania ma is, sőt azoknak is, akik világi munkatársként a monostor alkalmazottai. Különösen is érvényes azokra, akik a bencés rend kulturális kincseit őrzik és gondozzák a könyvtárban, a levéltárban és a múzeumban.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár a nemzeti kulturális vagyon része, gyűjteménye jelentős része „rég könyv”; muzeális, védett dokumentum. A Világörökség címet birtokló Pannonhalmi Főapátság épületegyüttesében elhelyezkedő könyvtár hozzátartozik a Világ Kulturális Örökségéhez is. A különleges gyűjtemény különleges gondozást igényel. A könyvtár fontos feladatának és küldetésének érzi, hogy a gyűjteményében fennmaradt kulturális kincset a 21. század kihívásainak megfelelően, korszerű informatikai háttérrel a nemzet és az egész emberiség számára méltón megőrizze, feltárja, gyarapítsa és közvetítse. E kis kiállítás egyrészt azt a törekvést mutatja be, mely az évszázadokon keresztül felhalmozott, ám a „történelem zivataros századaiban” meg-megtépázott gyűjtemény rekonstruálására és megőrzésére irányul. Másrészt azt a munkát, melyet a könyvtár a muzeális dokumentumok állagmegóvása (restaurálása) érdekében végez.

A *Bazilika800* emlékére „nagy” kiállítása az *Uros apát és műve* időszak kiállítása a könyvtár alatti Főmonostori kiállítóterben, mely április 27-én nyílt meg (a megnyitó a könyvtárteremben volt) és november 11-ig látható. A pannonhalmi bencés apátság harmadik, Uros apát kezdeményezésére épült temploma, a magyar középkor egyik legjobban megőrzött építészeti emléke. Az épület művészettörténeti jelentőségét az 1996-os ezredévi jubileumi kiállítás hozta nyilvánosságra, a főbb eredményeit a háromkötetes *Mons Sacer 996-1996 Pannonhalmi 1000 éve* kiállítás és katalóguskötet foglalja össze. Az Uros apát és műve kiállítás a templom felszentelésének 800. évfordulója alkalmából az építető személyét és tevékenységét történeti dokumentumok és tárgyi emlékek alapján mutatja be, ami nyolc évszázad távlatából nem kis feladat volt. A kiállítás kurátorai: *Takács Imre* művészettörténész és *Szovák Kornél* történész, a kiállítást *Maróth Miklós* akadémikus nyitotta meg.

A kiállítás megnyitásával egy időben elkészült a kiállítás tanulmány- és katalóguskötete (*Uros apát és műve. Egy tevékeny élet Szent Márton szolgálatában*). A kötetet a két kurátor, *Takács Imre* és *Szovák Kornél* szerkesztette, *Kernács Rebeka* közreműködésével. A katalógust *Kőfaragó Gyula* tervezte, a nyomdai kivitelezést a Pauker Nyomda (Budapest) végezte.

Egyéb programok a *Bazilika800* emlékévben

A Főapátság más különleges programot is szervez a *Bazilika800* évforduló megünneplésére. Ezek sorába tartozik „Az én bazilikám” rendhagyó tárlatvezetés, melyen egy bencés házigazda és egy-egy vendég mesél a pannonhalmi templomról. A meghívott vendégek mindannyian a bencés közösség barátai, és különleges, egyéni módon kötődnek az épülethez, illetőleg a bencés közösséghez.

Április 14-én a *Bazilika 800 Az én bazilikám I. – Mesélő falak. Történetek a falak mögött* címmel meghirdetett első sétát Takács Imre művészettörténész, valamint Gérecz Imre és Dejcics Konrád bencések vezették.

Április 28-án *Az én bazilikám II. – Szentek, asszonyok, szolgálólányok – Nők a pannonhalmi bazilikában* második alkalmon Kiss Noémi író, Ásványi Ilona könyvtárigazgató és Dejcics Konrád bencés mesélt a templomban tetten érhető női, asszonyi jelenlétről. Nőkről, akiknek az élettörténetét, sorsát egyaránt őrzik a pannonhalmi bazilika ősi falai, mint ahogy az évszázadok alatt csaknem megszakítások nélkül itt élő szerzetesközösségét is. Nőkről, akik nélkül persze ugyanúgy itt állna a szerzetestemplom, de mégis egészen más lenne. A torony alatt „Ádám-tól és Éva-tól” elindulva a teremtésről, a bűnbeesésről, és Isten gondoskodó szeretetéről Konrád atya beszélt, az ősanýára, Évára fókuszálva. A séta a Mater Amabilis mozaikképnél zárult, mely képről Kiss Noémi beszélt, így Évától Máriáig (EVA-AVE) jártak be egy sajátos utat a résztvevők. Közben Ásványi Ilona a nők finom, szimbolikus vagy egészen kézzelfogható jelenlétéről beszélt a liturgikus eseményeken, napjainkban, továbbá az altemplomban eltemetett Stefánia hercegnéről,

Rudolf trónörökös, majd Lónyay Elemér feleségéről. Kiss Noémi a bazilika két, Szent Erzsébetet és Szent Ágneszt ábrázoló üvegablakát megmutatva a szent asszonyoknak, szerzetesnőknek a sajátos sorsáról, életéről mesélt, melyeket a legendákból ismerünk. A szentéletrajzokban olyan mesészerű eseményekről, nehézségekről olvashatunk, melyek – sajnálatosan – napjainkban is valós, érvényes emberi-női küzdelmek.

2024-ben is folytatódnak a tematikus séták: a *Barokk Pannonhalmi*. Vezetett túra a Főapátság ma is élő, használatban lévő barokk tereiben (barokk ebédlő, prelatúra), a *Pannonhalmi három halma* (Boldogasszony-kápolna, Millenniumi emlékmű), *A könyvtár titkai* (a könyvtár különleges, zárt terei és a gyűjtemény különleges darabjai), *Szerzetesek kertje* (gyógynövénykert és a kolostori gyógyászat évszázados hagyományai). *Arborétumi felfedezőséta* (csokoládékóstolóval).

A Bazilika 800 emlékév programjai más-más szemszögből és módon mutatják be Pannonhalmát, melynek kiemelt épületrésze, spirituális és kulturális központja a 800 évvel ezelőtt harmadízben felújított templom. Bízunk abban, hogy ebben az ünnepi évben sokan látogatnak el a lelki és kulturális programokra. *Szent Benedek*, a bencés rend alapítója *Regulájában* külön fejezetben rendelkezik arról, hogy miként kell a *vendégeket fogadni*. Az utasítás így kezdődik: „Minden érkező vendéget úgy fogadjanak, mint magát Krisztust, mert ő maga mondja majd egykor: „Idegen voltam, és befogadtatok engem.” (Mt 25,5) Mindenkinek adják meg a megfelelő tiszteletet, de első-sorban a hitben testvéreinknek és a zárándokoknak. Mihelyt tehát vendéget jelentenek, szolgálatkész szeretettel siessenek elébe az előljáró és a testvérek.” (RB 53. 1–3.) A bencés közösség és a Főapátság munkatársai ezzel a lelkülettel fogadnak minden vendéget, akik felkerek-sik Pannonhalmát.

ÁSVÁNYI ILONA

Pannonhalmi Főapátsági
Könyvtár

További tervezett időpontok, alkalmak, tematikák és kísérők *Az én bazilikám* sorozatban: 2024. május 19.: *Megújulás és bazilika* (Gutowski Robert építész és Hortobágyi T. Cirill főapát) 2024. június 2.: *Csend és bazilika* (Palotai Gabriella pszichiáter és Bokros Márk OSB), 2024. június 30.: *Mindenki bazilikája* (Fabiny Tamás evangélikus püspök és Hardi Titusz OSB)

A továbbiakban az alcím még tervezés alatt: 2024. július 21.: *Snétberger Ferenc és Juhász-Laczik Albin OSB*, 2024. augusztus 11.: *Erdődy Orsolya, Keller András és Dejcics Konrád OSB*, 2024. szeptember 8.: *Dénesi Tamás és Biriszló Lőrinc OSB*, 2024. szeptember 29.: *Mácsai Pál és Dejcics Konrád OSB*, 2024. október 20.: *Batta András, Miklósa Erika és Bokros Márk OSB*, 2024. november 17.: Pannonhalmi diákok és Tóth Brúnó bencés testvér. További információk és jegyvásárlás a különböző programokra: a Pannonhalmi Főapátság honlapján <https://pannonhalmifoapatsag.hu/programok-2024/>